transnistrenilor de a se fi născut și crescut într-un loc oficial inexistent și, în general, criza identitară a basarabenilor" (p. 93).

Critica literară este prezentă într-un grupaj mai compozit, dictat poate de opțiunile personale ale autoarei. Alături de o reverență către filosoful francez Jean Jacques Wunenburger și de o evidențiere a opțiunii metodologice a cercului de studiu al imaginarului literar de la Cluj din jurul lui Corin Braga, ea face și o declarație de apreciere pentru modelul hermeneutic al lui Sorin Alexandrescu. Alexandru Burlacu, cu studiul *Proba esteticului*, dedicat poeziei și prozei începând cu anii '60, o ajută pe Oxana Gherman să situeze literatura basarabeană contemporană pe un fundal istoric comprehensiv. Nina Corcinschi este, într-un fel, reperul metodologic al autoarei, de aceea i se dedică un spațiu mai amplu, fiind discutate trei dintre cărțile iscusitei filologe de la Chișinău. În special lucrarea *Narațiuni ale erosului*, influentă la nivel conceptual, este apreciată pentru arhitectura ideatică, eleganța scriiturii și plăcerea lecturii critice. În același timp, Natalia Hariton identifică, după cum consemnează Oxana Gherman, „nuclee active" ale criticii literare basarabene contemporane, de la efortul de re-sincronizare de după 1991 până la fenomene de singularizare sau „carnavalizare", la un Galaicu-Păun. Imaginea rezultată este una de diversitate, bogăție, „pluralitate", pe care critica literară nu are decât să o însoțească în continuare.

Doris Mironescu
Institutul de Filologie Română „Alexandru Philippide",
Academia Română, Filiala Iași, România
(dorismironescu@yahoo.com)

GABRIELA VIOLETA ADAM, COSMINA-MARIA BERINDEI, COSMIN BORZA, ELENA FAUR (ed.), *Caietele Sextil Puşcariu, VI. Actele Conferinței Internaționale „Zilele Sextil Puşcariu"* (ediția a VI-a, Cluj-Napoca, 14–15 septembrie 2023), Academia Română, Filiala Cluj-Napoca, Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Puşcariu", Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2023, 643 p.

Volumul, de tip *proceedings*, reunește lucrările celei de-a șasea ediții a Conferinței Internaționale „Zilele Sextil Puşcariu", organizată, în 2023, de Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Puşcariu" din Cluj-Napoca. Titlul trimite la o publicație din anii 1952–1953, intitulată „Cahiers Sextil Puşcariu". Din cuprins fac parte un *Editorial* (p. 11–12), trei secțiuni tematice: *Lingvistică și filologie* (p. 15–355), *Istorie literară și culturală* (p. 356–464), *Eugeniu Coșeriu și lingvistica actuală* (p. 465–626) și un *Indice de autori* (p. 627–643). Pagina de gardă și cuprinsul sunt redate în limbile română și engleză. Cele 46 de texte, semnate de cercetători și profesori universitari recunoscuți în domeniu, sunt redactate în limbile română (majoritatea), engleză sau germană.

Adrian Tudurachi, directorul Institutului de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Puşcariu", semnează *Editorialul* (p. 11–12), unde precizează că cea de-a șasea ediție a Conferinței „Zilele Sextil Puşcariu" marchează zece ani de la „inițierea manifestării" ce are ca scop evocarea personalității marelui lingvist și realizarea unui cadru de discuție, reamintind și resorturile care motivează studiul limbii.

Prima secțiune, *Lingvistică și filologie* (p. 15–355), conține 25 de articole și însumează mai bine de jumătate dintre paginile volumului, subliniind (și) cantitativ profilul dominant lingvistic al lucrării. *O anchetă inedită în Munții Apuseni (II)* (p. 15–26) reprezintă a doua

parte a unui studiu publicat de Gabriela Violeta Adam, cercetător la Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, departamentul de dialectologie și onomastică. Materialul dialectal adunat în 1934–1935, de E. Petrovici, într-o anchetă realizată după modelul *Atlasului limbii române* (ALR), în cadrul unui proiect de monografie în care au fost antrenați specialiști din mai multe domenii, ilustrează trăsături fonetice, morfologice și lexicale ale graiului din satul Măguri. Dintre particularitățile lexicale neînregistrate în *Dicționarul limbii române* (DA/DLR) pot fi menționate cuvântul *ceasar* „ceasornicar” sau sensul „a se împuia” al lui *a se lupi*. Maria Aldea, profesor la Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Litere, departamentul de limbă română și lingvistică generală, semnează articolul *Sextil Pușcariu și limba română literară*, II. *Cultivarea limbii* (p. 27–31), în continuarea unui studiu anterior publicat în volumul *Caietele Sextil Pușcariu* din 2021. Pe baza unui studiu al lui Romulus Todoran și după analiza unor aspecte fonetice, sunt comentate principalele idei ale lui Sextil Pușcariu referitoare la neologisme. Punctul central îl constituie „întoarcerea bruscă” spre Apus și împrumuturile latino-romanice, pe de o parte necesare, pe de altă parte excesive. În textul *Poemele lui Vasile Pop (1789–1842) din manuscrisul Cluj-Napoca, Biblioteca Academiei Române, lat. 520* (p. 32–39), Alexandra Baneu, cercetător la Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, departamentul de filologie și ediții, comentează succint câteva elegii în limba latină scrise de medicul cu formație latinistă Vasile Pop.

Cosmin Căprioară, profesor la Universitatea „Ovidius” din Constanța, Facultatea de Litere, departamentul de filologie română, limbi clasice și balcanice, în articolul *Metafore „cotidiene” în graiurile dacoromâne sudice de la ALR la atlasele regionale* (p. 40–64), selectează și prezintă pe scurt o serie de aspecte dezvoltate în volumul *Denumiri metaforice ale părților corpului omenesc în româna populară*, publicat în 2023. Pornind de la ideea că „întregul nostru sistem conceptual este structurat metaforic” (p. 42), ceea ce face ca omul să interpreteze realitatea pe baza a ceea ce cunoaște deja, autorul exemplifică și descrie comparativ metafore diacronice care stau la baza unor denumiri anatomice (părți ale capului și ale corpului) în ALR și în atlase regionale. Adrian Chircu, profesor la Universitatea „Babeș-Bolyai”, Facultatea de Litere, departamentul de limbă română și lingvistică generală, readuce în discuție diminutivele medicale românești în studiul *Din nou despre diminutivele doftoricești (**Meșteșugul doftoriei** – Ms. rom. BAR 4841)* (p. 65–73). Lucrarea *Meșteșugul doftoriei. Primul tratat românesc de medicină*, editată în 2017, conține diminutive care descriu detaliat suprafețele sau cantitățile mici (ex.: *pielcăluță*) implicate în actul medical, constituind o bună ocazie de exemplificare a aprecierii lui Sextil Pușcariu că diminutivele constituie o trăsătură distinctivă a limbii române. Marcela Ciortea, profesor la Universitatea „1 Decembrie 1918”, Facultatea de Istorie, Litere și Științe ale Educației, departamentul de filologie, prezintă o serie de fapte de limbă în *Expresii turcești folosite și explicate de Principele Dimitrie Cantemir în **Istoria Imperiului Otoman*** (p. 74–84). Dimitrie Cantemir, care a petrecut aproximativ douăzeci de ani la Constantinopol, a scris despre Imperiul Otoman și religia mahomedană, având și preocupări lingvistice, lucru ce reiese din faptul că explică o serie de cuvinte și expresii turcești (ex.: *aferin!* „bravo!”), a căror analiză este prezentată succint prin compararea fragmentelor de text latin cu trei traduceri ale textului cantemirian realizate de Iosif Hodoș (1876–1878), Dan Slușanschi (2001) și Ioana Costa (2015).

Rozalia Colciar, cercetător la Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, departamentul de dialectologie și onomastică, manifestând un interes constant pentru dimensiunea metalingvistică a răspunsurilor la anchetele dialectale, publică articolul *Credințe populare reflectate în comentariile metalingvistice (pe baza ALR)* (p. 85–96). Autoarea subliniază principiul activ al limbii, evident în maniera de a comenta sau completa răspunsurile la chestionare, redând credințe mitico-magice specifice culturii tradiționale. Sunt indicate

exemple bogate din ALR referitoare la corpul uman și la boli în relație cu anumite sărbători (mai ales din calendarul popular). Cristian Gașpar, profesor la Central European University (Viena, Austria), departamentul de studii istorice, avertizează, în textul *Lucian Costin „bănățenist”? Observații critice despre o reputație necuvenită și consecințele acesteia în lexicografia (dialectală) românească* (p. 97–112), asupra utilizării lexicografice a unei anumite lucrări dialectale. Autorul prezintă argumentat și critic insuficiențele glosarului dialectal *Graiul bănățean* al lui Lucian Costin, sursă nevalorificată, pe bună dreptate, de Sextil Pușcariu și autorii DA, dar valorificată bogat și necritic în DLR-ul „postbelic”. E vorba de deficiențe metodologice, în general criticate în perioada apariției glosarului (informații dialectale culese de elevi, lipsa pregătirii lingvistice a profesorului de geografie Lucian Costin etc.). Ana-Maria Gânsac și Mădălina Ungureanu, cercetătoare la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Departamentul de Științe Socio-Umane, semnează studiul *Cuvinte noi în documente administrative românești din perioada premodernă (Condica „Asachi”)* (p. 113–123), parte a unui proiect de editare a unor documente din perioada fanariotă (1711–1821). Sunt analizate împrumuturi din limbile turcă și greacă utilizate în documente din *Condica „Asachi”*, în special cuvinte sau forme neînregistrate în dicționarele limbii (ex.: *împărtini*), pentru care sunt extrase contexte și sunt indicate sensurile și etimologia, precum și ipoteze semantice, formale.

Bogdan Harhătă, cercetător la Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, departamentul de lexicologie și lexicografie, prezintă în *Limba maghiară din* ***Cuvântariul românesc–lătenesc–unguresc*** *de Ștefan Crișan-Körösi* (p. 124–132) aspecte ale limbii maghiare dintr-un dicționar multilingv. Studiul constituie o parte a unui proiect de editare a *Cuvântariului* (1801–1803), manuscris editat parțial în *Școala Ardeleană* (vol. II, 2018). Autorul discută despre graiurile maghiare din Transilvania pe două paliere: lingvistic (palatalizarea consoanelor, sufixe, unele cuvinte maghiare numai din Transilvania) și enciclopedic. Dumitru Loșonți, cercetător la Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, departamentul de dialectologie și onomastică, cunoscut toponimist și etimolog, semnează articolul consistent *Vasile Cutcan, corespondent al Muzeului Limbii Române. Soarta unui glosar (III)* (p. 133–153). Acesta reprezintă, de fapt, a treia parte a studiului, primele două fiind publicate în două volume anterioare de conferințe organizate de același institut. Glosarul menționat în titlu reprezintă o listă de cuvinte înregistrate de învățătorul V. Cutcan, căreia D. Loșonți îi aduce corecții, comparând-o cu două glosare dialectale și cu DLR. Autorul inventariază lexeme nepreluate în DLR sau preluate greșit ori fără o analiză aprofundată și propune eliminarea respectivelor cuvinte din dicționare (ex.: *zgripce* „sărac, golan”). Regretatul cercetător clujean Ion Mării, dialectolog recunoscut pentru analiza minuțioasă a regionalismelor și pentru poziția sa față de prezența acestora în DLR, semnează în această secțiune poate ultimul dintre articolele sale, reprezentând episoade ale unui adevărat „serial”, cu titlul *Note lexicografice* (p. 154–178). Autorul revine într-o manieră „critică” asupra unor cuvinte și forme din dicționarele academice, insuficient documentate și analizate (ex.: *boaghe*). Textul este foarte minuțios, cu o frază amplă, pentru a marca toate aspectele de urmărit sau de revăzut în tehnica lexicografică.

Adelina Emilia Mihali, cercetător la Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, departamentul de dialectologie și onomastică, vorbește în studiul *Nume de persoane în lucrările lui Szabó T. Attila. Zona Călatei* (p. 179–192) despre nume de familie și prenume culese de Szabó Attila din documente vechi sau direct, prin anchete de teren. Sunt formulate observații asupra tendinței de maghiarizare și sunt analizate exemplele dispuse în două categorii: nume formate pe teren românesc sau de alte origini și nume maghiare. Cristian Moroianu, profesor la Universitatea din București, Facultatea de Litere, departamentul

de lingvistică, și cercetător la Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti" din București, departamentul de lexicografie și etimologie, aprofundează conceptul de *etimologie nesigură* în articolul *Din nou despre reflectarea lexicografică a etimologiei nesigure. Studiu de caz: creațiile interne* (p. 193–206). Din perspectivă teoretică, conceptul are multiple denumiri care surprind relația cauză – efect: etimologia nesigură este aproximativă, parțială etc., recomandându-se la final sintagma terminologică *etimologie multiplă mixtă*. Tipologic, etimologia nesigură poate fi probabilă sau posibilă, reliefând diferite grade de incertitudine, și constă dintr-o oscilație între cel puțin două soluții etimologice: o propunere de etimologie internă și o alta de etimologie externă sau mixtă. Studiul este bogat în exemple, organizate pe secole, cu informații și observații asupra antedatărilor. Lavinia Nasta, cercetător la Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu", departamentul de dialectologie și onomastică, propune, în textul *Termeni de adresare identici formal cu nominativul articulat* (p. 207–225), un aspect de morfologie dialectală mai puțin studiat. Este vorba despre identitatea formală dintre vocativ și nominativ articulat. Sunt extrase observații pe baza chestionarului și a atlaselor și se subliniază prezența constantă a fenomenului în texte începând din secolul al XVI-lea până în prezent (majoritatea termenilor de adresare fiind termeni de rudenie, ex.: *tata* și *tata!*, p. 222).

Manuela Nevaci, profesor la Universitatea din București, Facultatea de Litere, și cercetător la Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti", cunoscut specialist în dialectologie nord și sud-dunăreană, semnează împreună cu Nicoleta Paris articolul *Concordanțe romanice în terminologia familiei (pe baza ALAR II)* (p. 226–232). Datele din mai multe atlase, inclusiv din *Atlasul lingvistic al dialectului aromân* (ALAR) demonstrează concordanțele romanice și convergențele balcanice ale lui *socru* (din lat. *socerum* cu sau fără sincopă), cu detalii din hărți. Tot Manuela Nevaci, de data aceasta în colaborare cu drd. Ruth Șaramet, prezintă *Anglicisme în limbajul copiilor preșcolari. Un studiu de caz* (p. 233–239). Noțiunea de interferență (inter)lingvistică și două consecințe ale contactului lingvistic – amestecarea și schimbarea de cod – sunt aplicate la limbajul copiilor preșcolari. Baza o constituie un corpus de mici dimensiuni, cu o metodologie detaliată, cu exemple interesante, dar firești pentru limbajul copiilor de această vârstă. Alexandra Gabriela Olaru, cercetător la Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu", în textul *Achiziția și învățarea limbilor. Probleme terminologice* (p. 240–247), punctează diferite teorii privitoare la dezvoltarea limbii, dihotomiile limbă maternă/limbă străină (autoarea preferă limbă nativă/limbă nonnativă) și achiziție/învățare (considerate de autoare ca fiind implicate una într-alta), multitudinea dihotomiilor terminologice denotând complexitatea limbii.

Eugen Pavel, de la Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu", departamentul de filologie și ediții, oferă o bibliografie adnotată consistentă și extrem de utilă cu titlul *Biblia în limba română. Repere cronologice* (p. 248–288). Traducerea Bibliei în limba română are importanță pentru evoluția traductologiei românești și pentru dezvoltarea limbajului biblic. Articolul conține un repertoriu cvasiexhaustiv, parte a unei lucrări în engleză în curs de publicare. Reperele sunt grupate în patru secțiuni, dispuse cronologic și prezentate succint. Crina Pop, de la Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu", departamentul de filologie și ediții, semnează textul *Câteva observații asupra seriilor sinonimice în* ***Ceaslovețul*** *de la Bălgrad (1686)* (p. 289–297). Autoarea prezintă seriile sinonimice identificate în *Ceaslovеț*, pe care le organizează alfabetic și le ilustrează cu câte un citat. Exemplele sunt regrupate după tipologie și după etimologie (pe baza DA/DLR) în serii latinești, latinești și slave, nelatine. Nicolae Saramandu, membru corespondent al Academiei Române și director al departamentului de dialectologie, geografie lingvistică, fonetică și onomastică de la Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti" al

Academiei Române, și Manuela Nevaci reafirmă o distincție lingvistică de bază în articolul *Balcanic vs romanic în noul* ***Atlas al dialectelor românești*** *(ALDRO)* (p. 298–309). *Atlasul lingvistic al dialectelor românești din nordul și din sudul Dunării (ALDRO)* a fost publicat în 2024 la Editura Universității din București, fiind lansat la al 24-lea Colocviu internațional al departamentului de lingvistică (CIDL24), *Abordări ale limbii: date, interpretări, teorii* (București, 15–16 noiembrie 2024). Pe fondul distincției teoretice dintre limbile balcanice și limbile vorbite în Balcani, textul evidențiază convergențe balcanice și concordanțe romanice ale dialectelor limbii române din ALDRO, la nivel morfologic (condiționalul trecut) și lexical (noțiunile: față, stomac, plămâni). Sunt reliefate elemente comune cu albaneza, fie moștenite, fie împrumutate, întreaga discuție fiind bazată pe elemente teoretice „puternice" preluate din lucrările marilor lingviști care s-au ocupat în secolul al XX-lea de studierea acestor aspecte.

În contribuția *Textele folclorice din Răspunsurile la Chestionarele Muzeului Limbii Române și problema editării lor* (p. 310–323), Cosmina Timoce-Mocanu, cercetător la Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu", departamentul de dialectologie și onomastică, argumentează necesitatea editării critice a materialelor inedite ce conțin informații folclorice. Sunt avute în vedere anchete și chestionare ale Muzeului Limbii Române de la Cluj, paralel cu alte două inițiative cu specific etnologic. Categoriile de informații folclorice sunt enumerate și exemplificate cu întrebări. O serie de legende (referitoare la împăratul Solomon sau la albină) conțin elemente cu caracter licențios, cercetătorul Ion Mușlea încurajând notarea inclusiv a cuvintelor triviale (de la șezători), în contextul evitării „subtile" a acestora în colecțiile de folclor și în dicționare. Otilia Urs, cercetător la Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu", departamentul de filologie și ediții, semnează articolul *Serii sinonimice în textele lui Damaschin Bojincă* (p. 324–333). Damaschin Bojincă este unul dintre reprezentanții Școlii Ardelene, evidențiindu-se prin texte scrise între anii 1823 și 1833. Cele două modalități de realizare a sinonimiei în texte – întrebuințarea la distanță și glosarea – sunt ilustrate cu serii sinonimice și exemplificate cu câte un context. Sunt evidențiate aspectele ce reies din analiza seriilor sinonimice: reluare prin glosare, cuvinte specifice graiului bănățean, prefața autorului, grade de sinonime (totale, parțiale, contextuale), etimologie preponderent latină cu clasificări. Federico Vicario, profesor de dialectologie și lingvistică la Università degli Studi di Udine, Dipartimento di Lingue e Letterature, Comunicazione, Formazione e Società, evidențiază rolul documentării dicționarelor în contribuția în limba română *Surse documentare pentru redactarea* ***Dicționarului friulanei vechi (Dizionario del friulano antico*** *– DiFA)* (p. 334–342). Autorul are în vedere friulana veche, de după separarea de latină și până la friulana modernă. Este subliniată necesitatea documentării în arhivele din zonă, cu indicarea factorilor negativi: vechime și concurența textelor în latina oficială. Autorul exemplifică prezența unor elemente lexicale inedite din lexiconul religios cultic (ex.: friul. *chuva* „cupolă, absidă"). Marta Vremir, de la Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu", departamentul de lexicologie și lexicografie, valorifică o sferă lexicală în articolul *Bucate alese. Noțiuni culinare în* ***Lexiconul de la Buda*** *(1825)* (p. 343–355). În introducere, autoarea subliniază ideea de identitate culturală alimentară și sursele pentru reconstituirea obiceiurilor alimentare ale românilor: cărți de bucate, manuscrise culinare, dicționare. *Lexiconul de la Buda* conține o terminologie în acord cu situația politico-socială din Transilvania începutului de secol XIX. Este prezentată o parte a terminologiei culinare: termeni generici și specifici referitori la hrănire și preparare a produselor de panificație, cu indicarea sensurilor din dicționare reprezentative (DA/DLR).

A doua secțiune, *Istorie literară și culturală* (p. 356–464), este formată din unsprezece articole. Galina Anițoi, cercetător la Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu Hasdeu" al Universității de Stat din Moldova, vorbește realist despre tranziție și reflectarea ei în

literatură în textul *Dramele tranziției în proza din Basarabia* (p. 359–367). Sunt punctate principalele aspecte dramatice ale tranziției continue din Republica Moldova: conflictul dintre comuniști și democrați, conflictele interetnice, ultima și cea mai dificilă fiind drama imigrației ca dublă referință în romane, nuvele și povestiri din anii 2010. Constantina-Raveca Buleu, cercetător la Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu", departamentul de istorie literară, prezintă într-o manieră descriptivă și elevată un tip actual de roman în articolul *Romanul de campus* (p. 368–279). Romanul de campus reprezintă un subgen literar, dezvoltat după 1945, care se definește prin elemente esoterice și intrigă detectivistică. Autoarea exemplifică ficționalizarea unor personaje, profesori și evenimente din viața lor, prin intermediul unor romane englezești și românești recente (unul dintre acestea privitor la relația dintre Eliade și Culianu). Liliana Burlacu, cercetător la Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu", semnează contribuția *Tatiana Țîbuleac. Problematici ale filiației* (p. 380–388). Autoarea prezintă două romane ale acestei scriitoare din Republica Moldova, stabilită în Franța, scrieri în care problema filiației implică raporturi afective și raporturi biologice întrerupte.

Nina Corcinschi, cercetător la Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu Hasdeu" al Universității de Stat din Moldova, vorbește despre caracteristici ale operei unui scriitor din secolul al XVIII-lea în studiul *Costache Conachi: de la limbajul corpului la corporalizarea limbajului* (p. 389–395). Autoarea evocă personalitatea lui C. Conachi și opera acestuia. Textul, concis, dar bogat în epitete multiple, evidențiază portretul de traducător cu posibilități limitate și de poet amoros de până la Eminescu, cu indicarea unor imagini poetice. Constantin Ivanov, cercetător la același institut, surprinde realismul unor romane recente în articolul *Reprezentări ale traumei colective în literatura română din Republica Moldova* (p. 396–404). Autorul prezintă romane de după anii '90, ilustrative pentru traumele colective declanșate de ideologia comunistă sovietică în spațiul basarabean și efectele acestora în timp. Nadejda Ivanov, cercetător la același Institut de Filologie Română din Chișinău, continuă într-o manieră accentuat analitică linia trasată de articolul anterior în textul *Narațiunea copilăriei în literatura română din Republica Moldova. Reconstituiri identitare* (p. 405–412). Sunt scoase în evidență absența mamei și criza identitară și se subliniază rolul amintirii în recuperarea sinelui și dezvoltarea rezistenței la trauma provocată de ideologie.

Alexandra-Teodora Mândra, de la Universitatea „Babeș-Bolyai", Facultatea de Litere, prezintă într-o manieră clară contribuția doctorală *Poezia tradusă în Al Doilea Război Mondial. O posibilă hartă a unui teren neexplorat în studiile românești* (p. 413–420). Proiectul autoarei vizează lirica tradusă între 1939 și 1940, având ca scop crearea unei baze de date, motivată cultural. Antonio Patraș, critic și istoric literar, profesor la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza", Facultatea de Litere, semnează articolul *Istoria literară ca bestseller. Cazul O. Minar* (p. 421–439). Textul, demn de atenție pentru receptarea lui Eminescu, discută argumentat cazul unui publicist harnic, indicând atât criticile fondate ce i se aduc, pentru care este ignorat, cât și realizările sale. Ion Taloș, profesor de filologie romanică la Universität zu Köln, Philosophische Fakultät, Romanisches Seminar, informează asupra unui material înregistrat de limbă română în studiul *Literatura populară românească în* ***Lautarchiv*** *din Berlin, 1916–1918* (p. 440–448). Autorul vorbește despre existența, în fondurile Arhivei sonore de la Berlin (înființată în 1909, de profesorul de limba engleză W. Doegen, pentru înregistrarea și culegerea de fapte de limbă de la prizonierii din Primul Război Mondial), a unui important material de limbă română, folcloristic, înregistrat pe bandă sau scris, al unor prizonieri români (cântece, basme, parabole). Materialul, în mare parte inedit, stă mărturie pentru circulația motivelor folclorice în spațiul românesc și pentru felul în care vorbeau concret „vocile regăsite" ale unor români din acea perioadă.

Ligia Tudurachi, cercetător la Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, departamentul de istorie literară, rememorează aspecte temporale prin fragmente relevante, foarte cunoscute, din *Jurnalul de la Păltiniș* în studiul *„Iarna” și „vara”: două figuri ale Păltinișului lui C. Noica* (p. 449–458). Articolul este structurat pe patru coordonate, două interpretabile temporal: „iarna”, cu plimbări și ritualul focului într-o „cameră” mică, „vara”, cu comportament hedonist, îngrijorător pentru discipoli, evocându-se confortul – vilegiatura comunistă și „antrenarea” prin metafore sportive a „spiritului” prin lărgirea grupului de tineri. Magda Wächter, cercetător la Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, departamentul de istorie literară, analizează aspecte ale romanelor românești recente în articolul *Chipuri ale transcendenței în romanul românesc nouăzecist* (p. 459–464). Autoarea urmărește familia lexicală a lui *transcendent*, inclusiv „transcendență ratată”, în romanele ce vizează perioada comunistă, când eroul se află în imposibilitatea realizării de sine. Sunt teoretizate și punctate romane scrise în 1999–2000 pe fondul opoziției dintre conceptul tradițional de *transcendență* și *transcendențe* (patternuri).

Cea de-a treia parte, *Eugeniu Coșeriu și lingvistica actuală* (p. 465–626), conține lucrări prezentate la Colocviul internațional „Eugeniu Coșeriu și lingvistica actuală”, secțiune distinctă a Conferinței internaționale „Zilele Sextil Pușcariu”. Capitolul este alcătuit din nouă articole și o recenzie. Ana Agud, profesor de lingvistică indo-europeană la Universitatea din Salamanca, Facultatea de Filologie, discipol al lui Eugen Coșeriu, realizează o sintetiză în limba engleză, cu titlul *Epistemology, Logic, Pragmatics and Ethics of an Integral Linguistics* (p. 467–480), a lucrării *Critical Theory of Linguistics and Language: A Humanistic, Historical and Comparative Approach to Linguistic*, pe care autoarea a publicat-o în 2023. Se evidențiază subcapitolul dedicat principiului verbalității și importanța acordată perspectivei „umaniste” („human speaking”). Autoarea atrage atenția asupra faptului că lingviștii ar trebui să „vorbească” lingvistică în cuvinte obișnuite, și nu în termeni specializați. Sunt indicate direcții în care poate fi continuată lingvistica integrală a lui Coșeriu. Oana Boc, profesor la Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Litere, departamentul de limbă română și lingvistică generală, evidențiază, într-o expunere clară și argumentată, punctul de vedere al lui Eugen Coșeriu asupra funcției poetice în articolul *Coșeriu și Jakobson. Perspective asupra textualității literare* (p. 481–491). Problematica, analizată și în câteva contribuții anterioare, este reluată dintr-o altă perspectivă. Pe de o parte, pentru R. Jakobson, funcția comunicativă este esențială, cea poetică fiind o funcție între celelalte. Un plus al teoriei sale constă în evidențierea rolului structurii expresiei (gramatica). Pentru E. Coșeriu, centrală este funcția semnificativă (*logos semantikos*), funcția poetică dând notă de realizarea tuturor posibilităților limbajului. Pe de altă parte, Jakobson propune o limitare a comunicării prin cod, aspect aflat în legătură cu cibernetica. Eugenia Bojoga, profesor la Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Litere, departamentul de limbă română și lingvistică generală, reia una dintre principalele lucrări ale lingvistului Eugen Coșeriu în textul ***Sincronía, diacronía e historia*** *– între traducere și receptare* (p. 492–513). Lucrarea *Sincronía, diacronía e historia. El problema del cambio lingüístico* a fost publicată în 1958, în limba spaniolă, la Montevideo. Autoarea subliniază că receptarea textului spaniol precedă traducerea sa, apoi enumeră traducerile și indică ideile și contextul în care sunt realizate. În prima parte, referitoare la receptare, sunt reamintite dezvoltarea și depășirea celor două dihotomii saussuriene: limbă vs vorbire, sincronie vs diacronie (a doua pe planul cercetării limbii) și, de asemenea, punerea schimbării lingvistice sub semnul finalității și nu al cauzalității. Este relevantă traducerea japoneză, canonică, a celei de a doua părți a titlului „Schimbarea este însăși limba (esența limbii)”.

Keita Ikarashi, de la Nagaoka University of Technology (Japonia), discută problema „limbajului de rol” în articolul în limba engleză *Reassessing the Categorization of Role*

Language: What Exactly Should and Should Not Be Classified as Role Language? (p. 514–523). Articolul pornește de la conceptul de „role language" teoretizat de lingvistul Kinsui, privit din perspectiva lingvisticii integrale pentru a clarifica scopul studiilor de acest tip și de a introduce un cadru de analiză a acestora. Sunt exemplificate registre din texte ficționale cu precizarea că pot fi separate în două categorii de cunoștințe lingvistice: idiomatice și expresive. Cristina Varga de la Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Litere, departamentul de limbi moderne, prezintă utilizări necanonice ale semnelor lingvistice în contribuția *Eugeniu Coșeriu – utilizări „necanonice" ale limbii în benzile desenate și traducerea acestora în română* (p. 524–540). Este analizată traducerea în română a câtorva albume de benzi desenate „Asterix și Obelix", după ce se face o trecere în revistă a nivelurilor la care sunt actualizate funcțiile icastică (umoristică) și metalingvistică. Este verificată și confirmată ideea lui Coșeriu de „limită de traducere", impusă de posibilitățile de exprimare ale limbii în care se traduce. Dina Vîlcu, profesor la Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Litere, departamentul de limbă, cultură și civilizație românească, pune problema utilizării limbii române în Spania în articolul în limba engleză *Romanian Language and Diaspora. The Spanish Case* (p. 541–553). Studiul trece în revistă problemele legate de uzul limbii române de către migranți, având ca fundal teoretic lingvistica integrală și criteriile care definesc o limbă în viziunea lui Coșeriu. Sunt discutate instrumentele testării competențelor de limbă română.

Dumitru-Cornel Vîlcu, profesor la Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Litere, pledează pentru o înțelegere justă a relației dintre timp și limbaj în textul în limba engleză *Time and Language. Plain and Simple. (As Plain and Simple as It Gets When One Deals with a Coserian Text)* (p. 554–567). Autorul prezintă sintetic aspecte privind relația dintre timp și limbaj, pornind de la studiul în limba italiană al lui Coșeriu, *Tempo e linguaggio* (1988). Este susținută, cu argumente din diverși gânditori, ideea că timpul e în conștiința omului, iar limbajul și limba nu sunt influențate din exterior. Cele trei dimensiuni ale timpului nu sunt segmente de conștiință, dar pot fi dezvoltate în relație cu trei tipuri de discurs: *logos apophantikos* (știință) – trecut, *logos poetikos* – prezent, *logos pragmatikos* – viitor. Floarea Vîrban, cercetător la CEA CAPA Florence și Accademia Europea di Firenze (Italia), încearcă o apropiere a două teorii lingvistice în articolul *Bahtin și Coșeriu despre „afacerile umane" și esențialitatea limbajului* (p. 568–584). Autoarea atrage atenția asupra faptului că Eugen Coșeriu, care a construit un model științific riguros de înțelegere a limbajului și era familiarizat cu „toate" teoriile, nu a citat doi lingviști, pe M. Bahtin și pe L. Wittgenstein (referitor la care autoarea a elaborat un alt studiu). După ce sunt punctate două aspecte importante: noțiunea și traducerea „științelor umane" și esențialitatea limbajului, este prezentată destul de larg viziunea lui Bahtin în relație cu „ideologiile" și cu concepțiile filosofilor care au creat manifestul comunist. Este punctat subiectiv modelul științific al lui Coșeriu. Subliniindu-se diferențele dintre cei doi lingviști, se postulează ideea unui dialog, având în vedere tocmai natura dialogică a limbajului. Klaas Willems, profesor de lingvistică generală la Ghent University din Belgia, evaluează importanța teoriei coșeriene a sensului în lingvistica actuală în textul în limba engleză *The Importance of Coseriu's Theory of Meaning for Present-Day Linguistics* (p. 585–608). Autorul verifică cele mai importante manuale și tratate de lingvistică și observă că doar o parte dintre studii se raportează la aspecte ale teoriei lui Coșeriu și de multe ori superficial, nereflectând poziția lingvistului. Sunt discutate trei tipologii coșeriene ale sensului cu exemple, cu puncte critice și cu răspuns la acestea într-o manieră limpede.

Rudolf Windisch, profesor la Universität Rostock, Institut für Romanistik, semnează recenzia în limba germană *Eugenio Coseriu, Geschichte der romanischen Sprachwissenschaft* (p. 609–626). Sunt prezentate două volume (*opus magnum*, p. 626) din seria *Geschichte*,

editată de Wolf Dietrich și bazată pe manuscrisele lui Coșeriu: *Geschichte der Romanischen Sprachwissenschaft 3. Das 17. und 18. Jahrhundert*, Teil 1: *Italien – Spanien – Portugal – Katalonien – Frankreich*, 2021, respectiv *Geschichte der Romanischen Sprachwissenschaft 4. Das 17. und 18. Jahrhundert*, Teil 2. *„Provenzalisch" Rumänisch Rätoromanisch England Deutschland – historisch-vergleichende Romanistik – Raynouard – Schlegel*, 2022. În primul volum, alcătuit din șapte capitole, reține atenția subcapitolele dedicate lexicografiei (mai ales celei franceze: epoci, autori, dicționare – al Academiei, de specialitate). În al doilea volum, care cuprinde tot șapte capitole, este relevantă aprecierea lui Coșeriu la adresa *Lexiconului de la Buda* și a Școlii Ardelene. Sunt punctate observații ale editorului referitoare la stilul prezentării orale a lui Coșeriu.

Bogatul *Indice de autori* (p. 627–643) conține atât numele autorilor articolelor, cât și numele autorilor citați în texte.

Articolele din acest volum se remarcă prin buna contextualizare metodologică și prin ineditul aspectelor prezentate sau prin perspectiva nouă și, adesea, critice de analiză. Sunt formulate reconsiderări ale faptelor de limbă sau ale atitudinii față de anumite lucrări ori față de anumite persoane. Se reiterează, printr-o serie de articole, o idee importantă pentru cercetarea fundamentală: necesitatea criticii surselor utilizate, întrebuințarea superficială ducând la supraevaluarea sau la subevaluarea unora dintre acestea. Fiecare dintre cele trei secțiuni, bine articulate, se evidențiază prin câte o calitate a cercetării științifice: rigoarea analizei lingvistice, mai ales pe palier lexical, coerența și fermitatea expunerii temelor de literatură sau claritatea și cursivitatea lucrărilor inspirate de lingvistica integrală a lui Coșeriu. Diversitatea subiectelor abordate și enunțate în titlurile articolelor, dată fiind natura lucrării în ansamblu – volum al unei conferințe –, și aplecarea cu conștiinciozitate și detaliat asupra uneia sau alteia dintre direcțiile de cercetare dezvoltate de lingvistul Sextil Pușcariu sunt calități care recomandă lectura și citarea majorității ideilor, materialelor și observațiilor din volum.

Alina-Mihaela Bursuc
Institutul de Filologie Română „Alexandru Philippide",
Academia Română, Filiala Iași, România
(alina.bursuc@hotmail.com)